

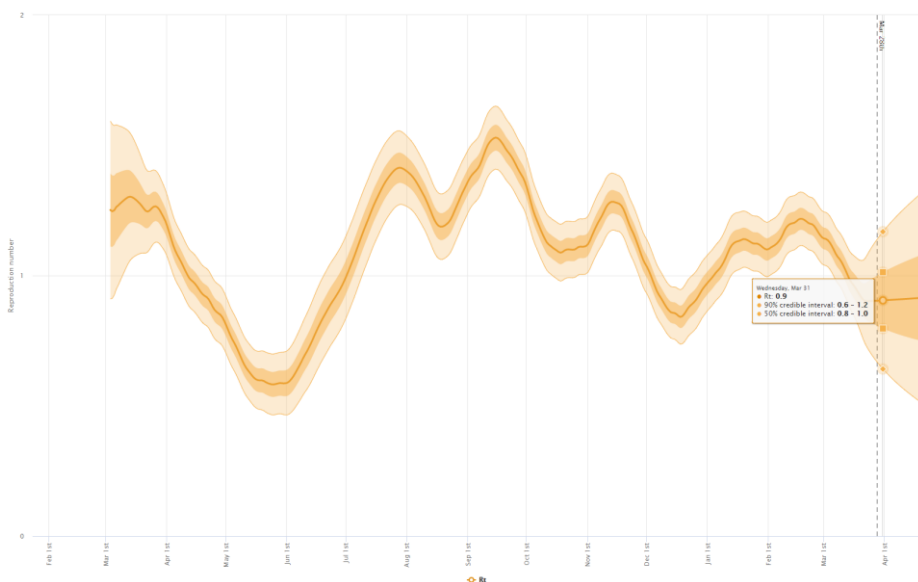
Talousvaliokunnalle, 30.3.2021

Lausunto valtioneuvoston asetuksesta ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi (M 5/2021 vp)

Valtioneuvoston asetuksella on säädetty ravintoloiden aukiolon rajoittamisen jatkamisesta. Muutoksena aiempaan tilanteeseen ravintolat saavat olla auki 29.3. alkaen Ahvenanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Lapissa Kittilän kuntaa lukuun ottamatta ja Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa ravintolat suljetaan asiakkailta. Tarkastelen tässä lausunnossa ensin epidemian yleistilannetta ja sen jälkeen asetuksen ajallista ja alueellista rajausta.

Epidemian yleistilanne

Kokonaisuudessaan epidemiatilanne on Suomessa melko tasainen hyvässä ja huonossa mielessä: viimeisimpien suositusten ja rajoitustoimien jälkeen viruksen uusiutumisluku (eli R-luku) on laskenut jonkun verran ja se on nyt 1:n hujakoilla. Janne Solanpään mallinnuksen (kuvassa alla) arvio R-luvusta on 0,9 ja se on 75% todennäköisyydellä alle 1,0. **Epidemia vaikuttaa siis olevan hienoisessa laskussa.**

Lähde: <https://covid19.solanpaa.fi/>, kuva otettu koko Suomen kuvaajasta 30.3.2021.

Oletettavasti käänne epidemian kasvussa – ja jopa kääntyminen laskuun – on ollut sulkutilan vaikutusta, joten voimme olettaa, että ravintolasulku on suoraan tai epäsuoraan ollut tehokas keino hidastaa epidemiaa.

Lähtökohtaisesti tilanne on tämän vuoden keväällä vaikeampi kuin viime vuonna, koska paremmin leviävä ja vakavampaa tautia aiheuttavan B.1.1.7-muunnoksen hillitseminen vaatii enemmän fyysisten kontaktien vähentämistä.

Rajoitusten ajallinen kesto

Toistaiseksi on vaikea arvioida riittääkö 18.4. asti jatkuva sulkutila laskemaan tartuntamääriä riittävästi: osassa alueita tilanne voi parantua jo tämän jakson aikana, kun taas toisilla alueilla tilanne oletettavasti jää vielä kolmen viikon jälkeenkin vaikeaan jamaan. Tämän takia **on**

todennäköistä, että tehokkaita tartuntoja estäviä toimia tarvitaan vielä nyt ehdotetun kolmen viikon jakson jälkeenkin. Epidemiatilanteeseen vaikuttaa muiden rajoitusten vaikutukset, ihmisten kohtaamisten muutokset ja rokotusten eteneminen. Maakuntatason ja viikottain tapahtuva arviointi vaikuttaa olevan hyvä työkalu rajoitusten kohdentamiseen.

Hienovaraisempi yritystoiminnan rajoittaminen ja tartuntatautiriskien hallinta voi mahdollistua, kun tartuntamäärät saadaan maakunnittain matalammalle tasolle. Mahdollisten lisärajoitusten tai rajoitusten purkujen vaikutus voi olettaa näkyvän tartuntamäärissä 2-3 viikon viiveellä ja sairaalahoidossa olevien määrässä hieman myöhemmin.

Rajoitusten kokonaisuutta on vaikea arvioida, kun päätökset rajoituksista tehdään yksittäin. Jos rajoituksia muilta osilta helpotetaan sulkuajan jälkeen, nämä voivat puolestaan luoda painetta epidemian leviämislle. Esimerkiksi **yläkoulun ja toisen asteen paluu lähiopetukseen leviämisvaiheen alueilla voi sekä lisätä tartuntoja että vaikeuttaa tartunnan jäljittämistä niin paljon, että tämä yhdessä ravintoloiden rajoitusten purkuun voi aiheuttaa suuremman kasvun epidemian leviämisenopeudessa kuin näistä rajoituksista voisi yksittäin tarkasteltuna olettaa.**

Rajoitusten alueellinen rajaus

Pääsääntöisesti rajoitusten maantieteellisen rajauksen perusteena on ollut, että kiihtymis- ja leviämisvaiheissa olevilla alueilla ravintolat on suljettu. Leviämis- ja kiihtymisvaiheissa on merkittävä riski, että rajoitusten purkaminen johtaa tilanteeseen, jossa epidemia kääntyy merkittävään kasvuun. **Alueellinen lähestyminen vaikuttaa tässä tilanteessa järkevältä ja maakunta on luonteva taso rajoituksille.** Ihmiset liikkuvat ravintoloihin kuntien rajojen yli, mutta toisaalta matkustaminen naapurimaakuntaan lienee sen verran harvinaisempaa, että tämän vaikutus on vähäinen.

Alueellisesti tarkempirajainen linjaus on tehty Lapin maakunnassa, jossa on pitkät etäisyydet. Lapin sairaanhoitopiirin arvion perusteella muualla kuin Kittilässä tartuntaketjut ovat tiedossa ja hallinnassa. Tämä päätös on **hyvä kokeilu sille, miten hyvin maakuntatasoa tarkempi rajaus toimii ja sen vaikutuksia olisi syytä tutkia tarkemminkin.**

Pääsäännöstä on poikettu Ahvenanmaan maakunnan ja Pohjois-Savon maakunnan osalta. Ahvenanmaan maakunta on siirtynyt 29.3. kiihtymisvaiheeseen, koska tartuntatautilanne on merkittävästi parantunut maakunnan alueella. Valtioneuvoston muistiossa on perusteltu Ahvenanmaan rajoitusten poistamista maakunnallisella itsehallinnolla. Tähän perusteluun en osaa ottaa kantaa, mutta koronaviruksen leviämisen kannalta tilanne vaikuttaa Ahvenanmaan maakunnan alueella olevan suhteellisen hallinnassa: kahden viimeisen viikon aikana ilmoitettiin 12 uutta tapausta (39,8 tapausta 100 000 asukasta kohden). Pohjois-Savossa viimeisen 14 päivän aikana ilmoitettujen tapausten määrä on 110, eli 45,1 tapausta 100 000 asukasta kohden, joka on selkeästi heikoin tilanne perustason alueista.

Epidemiatilanteen helpottuessa – ja mahdollisten rajoitusten purkamisen kanssa - on olennaista pitää kuitenkin nopeaa valmiutta puuttua mahdollisiin paikallisiin kasvaviin epidemioihin. Koska kyseessä on tehokkaasti leviävä virus, yksikin superleviämistilanne voi nopeasti muuttaa tilanteen huomattavasti vaikeammaksi. Aikaisempi puuttuminen mahdollistaa pienemmät rajoitukset.

Kokonaisuudessa totean, että ravitsemisliikkeiden sulkemiset ovat valtioneuvoston asetuksen pohjalta järkevästi rajattuja sekä ajallisesti että alueellisesti.

Tuomas Aivelo,

tutkijatohtori, ekologian ja evoluutiobiologian dosentti, Helsingin yliopisto

Olennaiset sidonnaisuudet

Apurahatutkijasopimus Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteellisen tiedekunnan kanssa

Tutkimushankeita rahoittavat: Maj ja Tor Nesslingin säätiö, Emil Aaltosen säätiö, Koneen säätiö, Suomen Akatemia ja Helsingin kaupunki.

Avustaja- tms. sopimuksia: Helsingin yliopisto (tuntiopettaja), Sanoma (blogi, Tiede-lehti; kolumni, Tiede Luonto), Maaseudun Tulevaisuus (kolumni), Otava ja Gaudeamus (kustannussopimus), eOppi (kustannussopimus).

Asiantuntija- ja luennotipalkkioita: Tampereen kaupunki, Porin kaupunki ja Biologian ja maantieteen opettajain liitto

Asiantuntijajäsen Kasvinsuojeluseuran asunto- ja elintarvikehygienian jaostossa ja Kehittämiskeskus Opinkirjon ja Tekniikan Akateemisten Tutki-Kokeile-Kehitä -kilpailun kansainvälisessä neuvottelukunnassa